

Ξάφνου ἀγροικοῦν πατήματα,
 Σαραβολή κι' ἀντάρα·
 Σκύφτουν 'ς τὴ γῆ κι' αὐτιάζονται
 Κι' ἀκοῦνε μὲ λαχτάρα
 Ἐλόγου βογγυτό.

«Παιδιά, ὁ Βορηᾶς μας μ' ἔσωσε».
 Ὁ ἀράπης ἔτσι λέει,
 «Νὰ τὸν φιλήστε τρέξετε»,
 Καὶ τὰ θωρεῖ καὶ κλαίει
 Ἄφ' τὴν πολλὴ χαρά.

Σηκόνονται καὶ στρέφουνε
 Τὰ μάτια δλόγουρά τους.
 Ἄτι θωροῦνε ἀράπικο
 Σὰν ἀστραπὴ ἔμπροστά τους,
 Πῶχει κορμὶ γραφτό.

Τὸ ἄλογο ἀνδρειεύεται,
 Τὸ μάτι του γελάει,
 Δέρνει ἢ καρδιά, τὸ σῶμά του,
 Τοὺς γλείφει, χλημητράει,
 Μουγκρίζει, ξεψυχᾷ.

Μάνα, ὁ Βορηᾶς, φωνάζουνε,
 Κᾶτι κρατεῖ 'ς τὸ στόμα·
 Τ' ἄλογο φθάνει δλότρεμο,
 Ἄπίθωσε τὸ σῶμα
 Καὶ χάμου ροβολᾷ.

Τ' ἀγόρια τὸν πατέρα τους
 Γλυκύτατα ἀγκαλιάζουν·
 Φωνάζουν, κλαῖνε ἀδιάκοπα
 Πῶς μέσ' 'ς τὴ γῆ ἐτοιμάζουν
 Τὸν τάφο τοῦ Βορηᾶ.

Ζάκυνθος 1890.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Ἀθῆναι, 18 Αὐγούστου 1890.

Ἀξιότιμε Κύριε Ἀρσένη,

Σὰς ἀποστέλλω διὰ τὸ ἀξιόλογον Ἡμερολόγιόν σας, τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος τελειοποιεῖτε, ὀλίγας λέξεις περὶ τοῦ ἀληθῶς φλογεροῦ ζητήματος τῶν δασῶν. Ἡ παροῦσα συγκίνησις θέλει ἄρᾳ γε φέροι εἰς ἀποτέλεσμα τι σωστικόν, ἢ θέλει διαλυθῆ καὶ αὐτὴ μετὰ τοῦ καπνοῦ τῶν πυρκαϊῶν; Ἄς ἐπίσωμεν ὅτι θὰ ἐνεργήσωμεν ἤδη ὡς εὐρωπαῖοι, καὶ δὲν θὰ μένωμεν ἀπρακτοῦντες καὶ κύπτοντες τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς εἰμαρμένης τῶν ἀνατολιτῶν.

Δέξασθε, ἀξιότιμε κύριε Ἀρσένη, τὴν ἔκφρασιν τῶν ἐξαιρέτων αἰσθημάτων μου.

Γ. ΚΟΖΑΚΗΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ

ΤΑ ΔΑΣΗ

ἰ ἀλλεπάλληλοι καὶ καταστρεπτικώταται πυρκαϊαὶ τῶν δασῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς θερινοὺς τούτους μῆνας, διήγειραν ἐπὶ τέλους ζωηρὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινωνίας ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἦρχισε νὰ κατανοῆται περισσότερο ἢ σπουδαιότης τοῦ ζητήματος. Ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ τόπου ἀπαιτεῖ γενναῖα μέτρα ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν ἀπομεινάντων δασῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀναδασώσεως τῶν ἀποφιλωθέντων ὄρεων.

Περὶ τῶν δασῶν ἐξεδόθησαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ βασιλείου ὄχι ὀλίγοι νόμοι. Ἀλλὰ καὶ οἱ νόμοι οὗτοι καὶ τὰ διοικητικὰ μέτρα ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκῆ. Σκέψις ἐγένετο ἐνίοτε περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς κειμένης νομοθεσίας καὶ περὶ νέων σωστικῶν μέτρων, πλὴν οὐδὲν ἀπεφασίσθη. Οἱ ἀρμόδιοι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπέναντι τῆς συνεχῶς συντελουμένης καταστροφῆς δὲν προέβησαν εἰς καμμίαν τελεσφόρον ἀπόφασιν. Ἀποδοτέα ἢ τοιαύτη ἀδράνεια εἰς τὰς πολλὰς δυσχερείας τοῦ ζητήματος καὶ εἰς τὰ προσκόμματα εἰς τὰ ὅποια πᾶν μέτρον προσκόπτει ἕνεκα τῶν ἀρχαίων καὶ ἐρριζωμένων βαρβάρων ἔξεων τοῦ τόπου. Ἄλλως τε παρ' ἡμῖν οὔτε εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας τάξεις κατανοοῦνται ἀκριβῶς αἱ πραγματικαὶ λειτουργίαι, τὰς ὁποίας τὰ δάση ἐπιτελοῦσιν ἐν τῇ δημιουργίᾳ. Οἱ πλεῖστοι μηδεμίαν ἢ μικρὰν εἰς αὐτὰ ἀποδίδουσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων.

Ἐπὶ τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν, ἢ γενικαὶ ἀτμοσφαιρικαὶ αἰτίαι ἢ τοπικαὶ αἰτίαι. Ὅταν λοιπὸν βεβαιῶνται ἱστορικῶς ὅτι μετεβλήθησαν οἱ μετεωρολογικοὶ ὄροι χώρας τινός, ἐξεταστέον ἐὰν ἡ μεταβολὴ προέκυψεν ἐκ γενικῶν ἀτμοσφαιρικῶν αἰτιῶν ἢ ἐκ τοπικῶν αἰτιῶν. Χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς ἐπιστημονικὰς λεπτομερείας, αἵτινες ἤθελον ἀπαιτήσαι εἰδικὰς ἀναπτύξεις καὶ ἀπο-

μακρύνει ἡμᾶς πολὺ ἀπὸ τοῦ θέματος, παρατηροῦμεν ὅτι κατ' ἀσφαλῆ ἐπιστημονικὰ διδόμενα ἢ ἐν Ἑλλάδι ἐν γένει βεβαιουμένη μεταβολὴ τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων μεταξὺ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς καὶ τῆς συγχρόνου δὲν προκύπτει ἐκ γενικῶν ἀτμοσφαιρικῶν αἰτίων, δὲν εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα μεγάλων μετεωρολογικῶν ἐποχῶν, ἀλλ' εἶνε ἡ συνέπεια αἰτίων τοπικῶν, ἧτοι τῆς καταστροφῆς τῶν δασῶν, τῆς ἐλλείψεως καλλιιεργείας ἐπὶ μεγάλων ἐκτάσεων τῆς χώρας, τοῦ σχηματισμοῦ ἐλῶν κτλ. Πλὴν ὅχι μόνον διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλας τὰς χώρας τῆς οἰκουμένης ἀληθεύει, ὅτι αἱ γενικαὶ ἀτμοσφαιρικαὶ αἰτίαι ἢ ἀκριβέστερον εἰπεῖν αἱ κοσμικαὶ αἰτίαι, ἐλάχιστα ἐπέδρασαν ἀπὸ χιλιᾶδων ἐτῶν ἐπὶ τοῦ κλίματος. Ὁ ἐνδοξος γάλλος ἀστρονόμος Arago, ἐν ὑπομνήματι αὐτοῦ καταχωρηθέντι τῷ 1834 ἐν τῷ κατ' ἔτος ἐκδιδόμενῳ Ἡμερολογίῳ τοῦ ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων (τῷ ἐπιγραφομένῳ *Annuaire du bureau des longitudes*), ἀπέδειξεν ὅτι ἀπὸ δισχιλίων ἐτῶν ἡ γενικὴ θερμοκρασία τῆς ὅλης μάζης τῆς γῆς δὲν μετεβλήθη οὔτε κατὰ ἐν δέκατον βαθμοῦ (τοῦ ἑκατονταβάθμου), καὶ ὅτι αἱ μεταβολαὶ τὰς ὁποίας παρατήρησαν εἰς τινὰ κλίματα δὲν προκύπτουσιν ἐξ αἰτίων κοσμικῶν, ἀλλ' ἐκ περιστάσεων τοπικῶν, οἷον καταστροφῶν δασῶν ἐν ταῖς πεδιάσι καὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων, ἀποξηράνσεως ἢ ἐπεκτάσεως ἐλῶν καὶ ἄλλων τοπικῶν περιστάσεων σχετιζομένων πρὸς τὴν γεωργίαν.

Ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους οἰκουμέναις χώραις τῆς ἀνατολῆς τὸ κλίμα ὑπέστη ἐν γένει ἀπὸ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς μέχρι σήμερον ἐπαισθητὰς μεταβολάς, καταφανεῖς ἀπανταχοῦ, πρὸ πάντων ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν ὄμβρων καὶ τῆς ὑδρολογικῆς καταστάσεως. Ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὅπου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀνεπτύχθη καὶ ἤκμασε λαμπρὸς πολιτισμὸς, εἰς πολλὰ μέρη ἀντὶ τῶν πλουσιῶν προϊόντων τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἐκάλυπτον τὴν εὐφορον γῆν, ἀπαντῶμεν σήμερον ἀνύδρους καὶ ἀμώδεις ἐκτάσεις, μάτην δὲ ζητοῦμεν πολλοὺς ποταμούς, ὧν ἡ ἱστορία ἀπεμνημόνευσε τὰ ὀνόματα. Ἐν τῇ Ἀττικῇ ὁ Ἰλισσὸς καὶ ὁ Κηφισσὸς εἶνε ξηροὶ ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας τοῦ ἔτους καὶ χεῖμαρροι τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χρόνου. Ἐπίσης ἐν Ἰταλίᾳ βλέπομεν, ὅτι ἡ Σικελία καὶ ἡ Σαρδηνία ἔχασαν τὴν ἀρχαίαν εὐφορίαν τῶν ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῶν δασῶν.

Τὰ δάση ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν ἀνέμων, ἐπὶ τῆς βροχῆς, ἐπὶ τῆς θερμοκρασίας, ἐπὶ τῶν ὑετῶν, ἐπὶ τοῦ τοπικοῦ κλίματος ἐν γένει. Τὰ δάση μετριάζουσι τὴν ψυχρότητα ἢ τὴν θερμότητα τῶν ἀνέμων, ἀνακό-

πτουσι τὴν ὄρμην αὐτῶν, προκαλοῦσι τὰς βροχάς, παρακωλύουσι τὸν σχηματισμὸν τῶν χειμάρρων, καθιστῶσι τὴν θερμοκρασίαν χώρας τινὸς κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους ὀλιγώτερον ψυχρὰν ἢ ὀλιγώτερον θερμὴν.

Ἡ οὐσιωδεστάτη ὁμως λειτουργία τῶν δασῶν εἶνε ἡ σχετιζομένη πρὸς τὴν ὑδραυλικὴν κατάστασιν. Τὰ δένδρα ἐπὶ τῶν ὄρέων ἢ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν παρασκευάζουσι τὴν διαστάλαξιν τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς ὑπὸ τὸ ἔδαφος καὶ ἀποθηκεύουσι τὴν χιόνα, ἣτις ἀναλυομένη καὶ διασταλαζομένη ὑπὸ τὴν γῆν συντελεῖ μετὰ τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς εἰς τὴν περισυλλογὴν τῶν πηγαίων ὑδάτων. Ἡ διαστάλαξις τῶν ὄμβριων ὑδάτων ὑπὸ τὸ ἔδαφος γίνεται βραδέως, διαρκούσα ἐπὶ ἡμέρας καὶ ἐβδομάδας. Εἰς τὰ ἀποψιλωθέντα ὄρη ἐπομένως τὸ πλεῖστον τῶν καταπιπτόντων ὄμβρων δὲν ἀποθηκεύονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος, ἢ διότι κατέρχονται ἐν εἴδει χειμάρρων ἢ διότι ἐξάτμιζονται. Τὰ δάση λοιπὸν πρωτίστως συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ ἐφοδιάζωσι δι' ὑδάτων τὰς πηγάς, προστατεύοντα τὸ ἔδαφος, ἐλαττοῦντα τὴν ἐξάτμισιν, καὶ διευκολύνοντα οὕτω τὴν διαστάλαξιν τῶν ὄμβρων ὑπὸ τὴν γῆν. Διὰ τοῦτο ἐάν ποτε καταστραφῶσι τὰ δάση, εἰς τὰ ὁποῖα διασταλαζονται οἱ ὄμβροι, ἐξ ὧν σχηματίζονται αἱ πηγαὶ τῆς Στυμφήλου, θὰ στεριεῦσιν καὶ τὰ πολυθρύλλητα αὐτὰ νερά, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ διοχετευθῶσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν διὰ δαπάνης πολλῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων.

Ἡ σχέσις αὕτη μεταξὺ τῶν δασῶν καὶ τῆς ὑδρολογικῆς καταστάσεως κεῖται ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως, καὶ εἶνε οὕτως εἰπεῖν καταφανής. Ἐννοεῖται πόσον ἡ ἐλάττωσις τῶν ὑδάτων ἐπηρεάζει τὸ κλίμα ἐν γένει ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν, συνάμα δὲ καὶ τὴν γεωργικὴν καὶ βιομηχανικὴν παραγωγὴν. Οὕτω βλέπομεν ἀπανταχοῦ τὴν καταστροφὴν τῶν δασῶν συνεπαγομένην τὴν παρακμὴν καὶ τὴν ἀραίωσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Μεταξὺ πολλῶν παραδειγμάτων ἀναφέρομεν τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικώτατον. Ὁ κ. Hericart de Thury, διακεκριμένος γάλλος γεωπόνος, ἐν ὑπομνήματι αὐτοῦ πρὸς τὴν γαλλικὴν κεντρικὴν ἐταιρίαν τῆς γεωργίας, ἀναφέρει τὸ γεγονός τοῦτο, ὅπερ αὐτολεξεῖ μεταφέρομεν. «Πρὶν ἢ πέση, λέγει ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεύς, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Βενετῶν ἡ Δαλματία εἶχε δύο ἑκατομμύρια κατοίκων. Τὰ ὄρη αὐτῆς ἀεκαλύπτοντο ὑπὸ ἀρχαίων δασῶν, καὶ αἱ κοιλάδες αὐτῆς ἐφημιζοντο ἀδιὰ τὴν εὐφορίαν των. Ἄλλ' ἀφ' ἧς ἐποχῆς οἱ Βενετοὶ κατέστρεψαν αὐτὰ δάση χάριν ναυπηγίας, τὰ ὄρη δὲν παρουσιάζουσι πλέον ἢ κορυ-

«φᾶς ἀποψιλωθείσας. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Δαλματίας κατῆλθεν ἔκτοτε αἰς διακοσίας χιλιάδας κατοίκους, καὶ μόλις ἡ χώρα δύναται νὰ ἀθρέψῃ αὐτούς. Ἡ ἀποφαλάκρωσις τῶν ὀρέων κατέστησεν ἄγονον τὸ αἶδαφος των κοιλάδων διὰ τῆς στειρεύσεως τῶν πηγῶν καὶ διὰ τῆς ἀπιδράσεως τῶν ἀποξηραντικῶν ἀνέμων».

Τοιαύτη θέλει εἶσθαι καὶ τῆς Ἑλλάδος ἡ τύχη ἐὰν δὲν σωθῶσι τὰ δάση.

Ἡ καταστροφή τῶν δασῶν καὶ τῆς βλαστήσεως ἐπὶ τῶν κορυφῶν, ἐπὶ τῶν κλιτύων καὶ ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ὀρέων, εἶνε ἡ πρωτίστη αἰτία τοῦ σχηματισμοῦ τῶν φθοροποιῶν χειμάρρων. Ἡ μεγάλη ἔκτασις τῶν ὀρέων ἐν Ἑλλάδι καθιστᾷ τὰς ἐκ τῶν χειμάρρων ζημίας πολὺ ἐπαισθητάς.

Ἡ ἐπιρροή τῶν δασῶν ἐπὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότατον μέρος τοῦ δασικοῦ ζητήματος. Τὰ ἐπὶ τῶν ὀρέων δάση εἶνε τὰ μᾶλλον χρήσιμα, μάλιστα ἐν χώρᾳ ἐχούσῃ τὸ ἐκτεταμένον ὄρεογραφικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος, καὶ διότι εἰς τὰ ὄρη γίνονται ἡ διαστάλαξις τῶν ὀμβρίων ὑδάτων τῶν σχηματιζόντων τὰς πηγὰς, καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τῆς ἠλεκτρικῆς καταστάσεως τῆς χώρας ἐπιρροὴν αὐτῶν. Ἐσφαλμένη ὅμως εἶνε ἡ πρόληψις τινῶν, ὅτι τὰ δάση ἐν ταῖς πεδιάσιν εἶνε ἄχρηστα εἰ μὴ καὶ ἐπιβλαβῆ. Ἐν Ἑλλάδι ἰδίως τὰ δένδρα εἶνε χρησιμώτατα καὶ εἰς τὰς πεδιάδας. Τὰ ἐν ταῖς πεδιάσιν δάση συγκρατοῦσι τοὺς ἀτμούς, ἀφθόνους ἐν χώρᾳ πανταχόθεν περιβρεχομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, παράγουσιν ὄξυγόνον, καὶ διατηροῦσιν ὑγρασίαν μετριάζουσιν τὸ ψῦχος τὸν χειμῶνα καὶ τὸν καύσωνα τὸ θέρος. Ἀρκοῦσι τὰ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γενόμενα ὑπὸ τοῦ γάλλου σοφοῦ Déherain πειράματα, ὅπως καταδείξωσι τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρῆς ὄχι μόνον τῶν δένδρων, ἀλλ' οἰωνδήποτε βοτάνων, εἴτε ἐπὶ τῶν ὀρέων εἴτε ἐν ταῖς πεδιάσιν κεῖνται ταῦτα. Διὰ τῶν ἐν λόγῳ πειραμάτων κατεδείχθη, ὅτι ἐν φύλλον ἀποδίδει διὰ τῆς ἐξάτμισεως ἐντὸς μιᾶς ὥρας ποσότητα ὑδατος ἴσην καὶ ἐνίοτε διπλασίαν τοῦ βάρους του. Ἡ μεγαλητέρα ἐξάτμισις γίνεται εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἡ ἐξάτμισις δὲ αὕτη γίνεται ὄχι μόνον εἰς τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ τῶν διαφόρων βοτάνων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ φύλλα τῶν δημοτικῶν καρπῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς των φαίνεται ὅτι ἐξ ἐνστίκτου οὕτως εἶπεῖν ἐνόησαν τὴν μεγίστην χρησιμότητα τῶν δασῶν καὶ ἔθεσαν αὐτὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς γοητευτικῆς αὐτῶν

θησκείας καὶ τῶν αὐστηρῶν αὐτῶν νόμων. Ἄλλ' ὅταν αἱ ἱστορικαὶ περιπέτειαι ἐπέφερον τὴν πολιτικὴν παρακμὴν τοῦ ἔθνους ἐκείνου, ἡ δενδροτομία ὑπῆρξεν ἐν τῶν πρώτων φαινομένων τῆς πτώσεως. Ἀπὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν ποικίλοι ἐπιδρομαῖς, καὶ πρωτίστως αὐτοὶ οἱ παρακμάσαντες Ἕλληνες, ἐδενδροτόμησαν ἀνιλεῶς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν οὕτως εἰπεῖν παρεμόρφωσαν. Ἡ πολιτικὴ παρακμὴ ἐπέφερε τὴν δενδροτομίαν, καὶ ἡ δενδροτομία ἐπέτεινε τὴν παρακμὴν διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ κλίματος. Διότι διὰ τῆς μεγάλης ταύτης δενδροτομίας, τὸ ἄλλοτε εὐκραὲς κλίμα τῆς Ἑλλάδος ἀπέβη ψυχρότερον κατὰ τοὺς χειμερινούς μῆνας, θερμότερον κατὰ τοὺς μακροὺς θερινούς μῆνας, καὶ ἐν γένει μᾶλλον ἄστατον καὶ νοσηρότερον. Εἶνε δ' ἄξιον σημειώσεως, ὅτι μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου, οἱ ἀπελευθερωθέντες κάτοικοι αὐτοῦ ἀπέδειξαν πρὸς τὰ δάση ἀστοργίαν, ὁποίαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν δὲν ἔδειξεν οὐδεμία ἐκ τῶν κατακτησασῶν τὴν Ἑλλάδα φυλῶν.

Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἔχομεν πάντες τὸ καθήκον νὰ πράττωμεν τὸ κατὰ δύναμιν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας. Καὶ ἀληθῶς τὸ ζήτημα τῶν δασῶν κατέστη παρ' ἡμῖν ζήτημα κοινῆς σωτηρίας. Τὰ δάση δεόν νὰ γίνωσιν ἀντικείμενον διττῆς μερίμνης, διοικητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς. Ἡ διοικητικὴ μερίμνα ἀφορᾷ εἰς τὴν δι' ὅλων τῶν μέσων προφύλαξιν αὐτῶν. Ἡ δ' ἐπιστημονικὴ μερίμνα ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὑπαρχόντων δασῶν καὶ εἰς τὴν ἀναδάσωσιν. Ἡ δασικὴ καλλιέργεια ἀποτελεῖ ἐπιστήμην νέαν, ἔχουσαν τὰς μεθόδους αὐτῆς καὶ τοὺς ἰδίους αὐτῆς τρόπους ἐνεργείας, καὶ ἀπαιτοῦσαν μελέτας ἐδικαίας. Ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἀπὸ ἡμίσεως ἤδη αἰῶνος συνεχῶς προάγεται τῇ συνδρομῇ τῆς χημείας καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, καὶ φωτίζεται ὑπὸ τῶν πειραμάτων τῶν γινομένων εἰς διαφόρους χώρας καὶ ἰδίως εἰς τὴν Γερμανίαν. Διὰ πολλῶν καὶ ἐπανελημμένων παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος, τῶν λιπασμάτων, ἐτελειοποιήθη ἡ καλλιέργεια τῶν δασῶν. Ἐχει λοιπὸν ἡ πολιτεία εὐρὺ στάδιον ἐνεργείας, ἐὰν ἀντὶ ν' ἀποθαρρύνηται καὶ ν' ἀπρακτῆ, ἀποφασίση τέλος νὰ ἐπιληφθῇ ἐρρωμένως ζητήματος, ὅπερ ἔλαβεν ἡδὴ ἐθνικὴν σημασίαν.

Ἀθῆναι, τὴν 18 Αὐγούστου 1890.

Γ. ΚΟΖΑΚΗΣ ΤΥΠΑΛΛΟΣ